

της τεφράς του αιθούσης, αναβαίνων τὴν σκωληκώρωτον κλίμακα τῆς ἐν Σωμύρῃ οἰκίας του. Ὁ ἀνεψιός του εἶχεν ἀσχολήσει αὐτόν. Ἦθελε νὰ σώσῃ τὴν τιμὴν τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ του, χωρὶς νὰ δαπανήτῃ ὄβολόν μὴτ' αὐτὸς μὴτ' ὁ ἀνεψιός του. Τὰ κεφάλαιά του ἐμελλον νὰ τοκισθῶσιν ἐπὶ τριετίαν, καὶ οὐδὲν ἄλλο τῷ ἔμνευε κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον ἢ ἡ διοίκησις τῶν κτημάτων του. Εἶχεν ἄρα τροφῆς ἀνάγκην ἢ κακεντρέχεις του δραστηριότης, καὶ τὴν τροφήν ταύτην εὗρισκεν ἐν τῇ πτωχεύσει τοῦ ἀδελφοῦ του. Μὴ ἔχων τι νὰ πιέσῃ μεταξὺ τῶν δούχων του, διάθεσιν εἶχε νὰ κοπανίσῃ ὀλίγον τοὺς παρισινούς εἰς ὄφελος τοῦ Κροβόλου καὶ νὰ φανῇ ἀδαπάνως φιλόστοργος ἀδελφός. Ἡ οἰκογενειακὴ τιμὴ τοσοῦτον ὀλίγον ὑπέκειτο εἰς τὸ σχέδιόν του, ὥστε ἡ ἀγαθὴ αὐτοῦ θέλησις δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν ἀνάγκην ἣν αἰσθάνονται οἱ παῖκται, νὰ βλέπωσι παίγιον καλῶς ἐκτελουμένον, χωρὶς αὐτοὶ νὰ ἔχωσι χρηματικὴν τινα καταβολήν. Ἦσαν δὲ εἰς αὐτὸν ἀναγκαῖοι οἱ Κρυσῶ, ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ μεταβῇ εἰς ἀναζήτησίν των. Οὕτω δὲ ἀπεράσισε νὰ φέρῃ αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκόν του, καὶ ν' ἀρχίσῃ τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἐσπέραν τὴν κωμωδίαν, ἣς εἶχεν ὀρίσει τὸ σχέδιον, ἵνα τὴν ἐπαύριον εὐθὺς θαυμασθῇ ἐν τῇ πόλει του, χωρὶς κἄν νὰ λύσῃ τὸ βαλάντιόν του.

[Ἐπιταὶ συνίγναι].

Μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως δημοσιεύομεν τὸ κατωτέρω ἄρθρον τῆς διακεκριμένης διευθυντρίας ἐνὸς τῶν ἀρίστων παρ' ἡμῖν παρθεναγωγείων κυρίας Αἰκατερίνης Α. Λασκαρίδου. Τὸ ἐπίκαιρον τοῦ θέματος καὶ ἡ περὶ τὰ τοιαῦτα ζητήματα δημολογουμένη εἰδικότης καὶ πέτρα τῆς πεπαιδευμένης Ἑλληνίδος καθιστῶσιν αὐτὸ ἀνάγνωσμα λίαν ἐνδιαφέρον, καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι εὐχαρίστως θέλουσι διεξέλθει αὐτὸ οἱ ἀναγνώσται τῆς "Ἐστίας", καὶ ἰδίως οἱ γονεῖς παίδων τρυφερῶν, πρὸς οὓς καὶ ἀμέσως ἀποτίεται.

Σ.τ.Δ.

ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΩΣΙ

τὰ παιδιά.

Πόσον παράδοξον ἦθελε φανῇ τοῖς πᾶσι, πόσον ἄτοπον καὶ γελοῖον τὸ νὰ εἰσάξωμεν τὰ παιδιά, καὶ πάσης ἡλικίας παιδιά, εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ Πανεπιστημίου, εἰς τὰς ποικίλας ἐργασίας τῶν ἐνηλίκων, εἰς τὰ χρηματιστήρια, εἰς τὰς λέσχας καὶ εἰς ἄλλα παρόμοια! Πόσον γελοῖον θὰ μᾶς ἐφαίνετο, ἐὰν τὰ μικρά μας ἐφόρουν ἱματισμούς τῶν μεγάλων, φορέματα συρόμενα κατὰ γῆς, ἐπενδύτας μακροὺς, πῖλους κυλινδρικοὺς κτλ! Πόσον δὲ ἠθέλομεν ἀνησυχῆσαι, ἐὰν ἐβλέπομεν τὰ παιδιά μας παρακαθήμενα εἰς τράπεζαν παρασκευασθεῖσαν διὰ μεγάλους, τρώγοντα καὶ πίνοντα τὰς μερίδας τῶν δι' ἐκείνους ὀρισθέντων ἐδεσμάτων καὶ ποτῶν! Πόσον τέ-

λος ἠθέλομεν ἀγανακτῆσαι καὶ παραχθῆ, ἐὰν ἐβλέπομεν τὰ παιδιά μας παίζοντα χαρτοπαίγνια ἐπὶ χρήμασι, μεθύοντα κ.τ.λ. κ.τ.λ. Διὰ τί καὶ μόνῃ ἢ ἀπαρίθμησις τῶν τοιοῦτων φαίνεται ἡμῖν ἄτοπος, καὶ διὰ τί εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ θεωρήσωμεν παραλογιζόμενον πάντα νομίζοντα, καὶ πρὸς στιγμὴν ἀκόμη, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τὰ παιδιά καὶ ἐν μόνον τῶν ἀνωτέρω; Ἡ ἀπάντησις εἶναι εὐκολός, διότι ἡ ἐκ πάντων τούτων ἄφευκτος διὰ τὰ παιδιά βλάβη εἶναι καταφανής, εἶναι ψηλαφητή.

Καὶ ὅμως ἀφόβως, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀνησυχίας, ἀπ' ἐναντίας μετὰ σπουδῆς καὶ πυρετώδους πολλάνικς ἀμύλλης, εἰσάγομεν τὰ ἀθῶά μας παιδιά, καὶ πάσης ἡλικίας παιδιά, εἰς τὰς παντοσείδεις διασκεδάσεις τῶν μεγάλων, εἰς χοροὺς, εἰς θέατρα, εἰς ὑπαίθρους συναυλίας τῶν καφφενείων (caffes chantants), εἰς τὰς νυκτερινὰς συναθροίσεις τοῦ Φαλήρου κ.τ.λ.

«Ἄς διασκεδάσουν καὶ αὐτὰ τὰ καυμένα», λέγουσιν οἱ μὲν. — «Τί περᾶζει νὰ διασκεδάσουν ὀλίγον καὶ τὰ μικρά», λέγουσιν οἱ δέ. — «Πρέπει ἐκ μικρᾶς ἡλικίας νὰ συνειθίσωσι νὰ φέρωνται εὐγενῶς καὶ ἀφελῶς ἐν ταῖς συναναστροφαῖς», λέγουσιν οἱ σοφιστικώτεροι. Οὐδεὶς βεβαίως ἀντιλέγει εἰς τὸ ὅτι τὰ παιδιά πρέπει νὰ διασκεδάζωσι καὶ πλεῖστον ἀκόμη τῶν μεγάλων, ἀφ' οὗ, κατὰ τὰ νεώτερα μάλιστα συστήματα τῆς παιδαγωγίας καὶ ἰδίως τὸ φροδελιανόν, καὶ αὐτὴ ἡ διδασκαλία τῆς πρώτης ἡλικίας βασίζεται ἐπὶ τῆς τέρψεως καὶ τὸ πλεῖστον διὰ παιγνίων καὶ τερπνῶν ἀσχολιῶν ἐκτελεῖται. Τὸ ζήτημα εἶναι μόνον ὅποια ὀφείλει νὰ ἦναι ἡ διασκεδάσις τῶν παίδων, καὶ ἐὰν τοῖς εἶναι ὠφέλιμον νὰ συμμετέχωσι τῶν διασκεδάσεων τῶν μεγάλων.

Εἰ καὶ ἡ ἐκ τούτων βλάβη δὲν εἶναι ἀμέσως καταφανής, εἶναι ὅμως δυστυχῶς πολὺ μεγάλητέρα, καὶ διαρκεστέρα ἔχει τὰς κακὰς συνεπειάς. Πολλοὶ κατὰ τοὺς λεγομένους χοροὺς τῶν παίδων καταθέλγονται βλέποντες τὴν χαρὰν τῶν μικρῶν, ἥτις ὅμως, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἶναι μᾶλλον νευρική ἐξάψις ἢ ἀφελῆς χαρὰ· εἶναι πυρετώδης πολλάνικς παραχθῆ, ὑποκρύπτουσα ἀπ' αὐτῆς τῆς μικροτάτης ἡλικίας τὰ ποικιλώτατα ψυχικὰ φαινόμενα. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἐπιπολαιότατοι τῶν τοιοῦτων θεατῶν ἤθελον καταθλιβῆ βεβαίως, ἠθέλον τρομάξει, ἐὰν ἠδύναντο νὰ ἴδωσιν ὁποίων παθῶν ἐξέγερσιν τοσοῦτον προῶως ἐπιφέρει πολλάνικς ἢ τοιαύτη στιγμιαία τέρψις, ἢ μᾶλλον ἡ ματαιότης τῶν γονέων. Διότι, ἐὰν εἴμεθα εἰλικρινεῖς, θὰ δημολογήσωμεν, ὅτι οὐχὶ οἱ τῶν παίδων πόθοι, ἀλλ' ἡ τῶν γονέων ματαιότης, ἢ καὶ ἡ ἄγνοια αὐτῶν, εἶναι πρόξενος τῶν τοιοῦτων.

Χωρὶς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν δυσἀρέστων τούτων λεπτομερειῶν, ἀρκεῖ ν' ἀνακαλέσωμεν τινὰς τῶν καταφανεστέρων συνεπειῶν τῆς ἀτόπου εἰσαγωγῆς τῶν παίδων εἰς τὰ εἶδη

ταῦτα τῶν τέρψεων. Πλειστάκις καὶ εἰς τοὺς ἐνηλικίους ἀκόμη ἢ προετοιμασία χοροῦ λ. χ. εἶναι ἀφορμὴ ἐπασχολήσεως καὶ νευρικής ἐξάψεως ἐβδομάδων, ἐν ᾗ ἄλλως καὶ αὐτὴ ἡ ἐξίς τῶν τοιούτων, οἱ διάφοροι παρακινεῖντες αὐτοὺς λόγους καὶ ἐν γένει ἢ ἀνωτέρα αὐτῶν κρίσις, ὥθουσιν αὐτοὺς νὰ μὴ δίδωσι τοσαύτην σημασίαν εἰς τὰ εἶματα αὐτῶν τῶν κοινωνικῶν σχέσεων. Τί δὲ κατὰ φυσικωτάτην συνέπειαν συμβαίνει ἐν ὁμοίᾳ περιστάσει ἐν τῇ μικρᾷ φαντασίᾳ τῶν παιδῶν, δι' ἃ ἡ ἐλαχίστη μεταβολὴ τῶν τοῦ καθημερινοῦ βίου δύναται νὰ ἀποτελέσῃ σπουδαῖον γεγονός; Οἱ γονεῖς ἐκείνων κάλλιστα δύνανται νὰ μαρτυρήσωσιν ἐν ταῦθα περὶ τῆς ἀνωμάλου καὶ παραχῶδους καταστάσεως, ἐν ἣ τὰ παιδιά των εὐρίσκονται ἐπὶ ἐβδομάδας ὅλας πρὸ καὶ μετὰ τὴν διασκέδασι, παραχῆς, ἥτις πολλάκις φθάνει μέχρις αὐτῆς τῆς συνταράξεως τοῦ ὕπνου των καὶ κατ' ἀνάγκην τοῖς προξενεῖ ἀνεξάλειπτον ἐντύπωσιν. Ὅποια δὲ τροφὴ διὰ τὴν ματαιότητα, τὴν φιλαρέσκειαν καὶ τὰ παρόμοια κατὰ τὴν ἐτοιμασίαν τῆς ἐνδυσμασίας! Ὅποια κακία, ζηλοτυπία, φθόνος, φιλοπρωτία, λαίμαργία κ. τ. λ. κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χοροῦ καὶ μετ' αὐτόν! Ἠκούσαμεν παιδία, μὴ δυνάμενα νὰ συμπεθέξωσι τῶν τοιούτων, νὰ προτιμῶσι δυστυχῶς νὰ καταφεύγωσιν εἰς ψευδεῖς περιγραφὰς χορῶν, εἰς οὓς οὐδ' εἶχον ὑπάγει, μόνον διὰ νὰ μὴ ἐκληφθῶσι πρὸς τῶν λοιπῶν ὡς ἀγενῆ καὶ μὴ ἔχοντα τὰ μέσα τοῦ νὰ ὑπάγωσι! Πόσα ἄλλα, λυπηρὸν εἰπεῖν, ἀγανακτοῦσι κατ' αὐτῶν τῶν γονέων των, διότι αἱ στολαὶ των δὲν ἦσαν ἀρκετὰ κομψαὶ καὶ βαρύνται, ἢ διότι ἐκείνοι δὲν ἐπιθυμοῦσι νὰ τὸ ὑπάγωσιν εἰς τόσους χοροὺς, εἰς ὅσους οἱ γονεῖς τῆς δεῖνα ἢ τοῦ δεῖνα! Πόσαι ἀποποιεῖται τῶν μεγαλητέρων παιδῶν ἐκ τῶν ἀναμνήσεων τοῦ χοροῦ, μὲ τίνας ἐχόρευσαν, τί τοῖς ἐλέγηθη, πόσον ἐθαυμάσθη ἢ καλλολογῆται, οἱ χαρίεντες τρόποι των κ.τ.λ. Τὸ τί δὲ γίνεται μετὰ ταῦτα ἢ σπουδὴ των καὶ ἢ πρὸς τὴν μελέτην ἐπιθυμία των, δύναται νὰ μαρτυρήσωσι, πολλάκις ἐπὶ δέμηνον ὄλον διάστημα καὶ πλεόν, αὐτοὶ οἱ βαθμοὶ τῶν μαθημάτων των καὶ αὐτὴ ἡ στενοχωρία καὶ δυσαρέσκεια τῶν διδασκάλων αὐτῶν. Αἱ διακοπαὶ τῶν μαθημάτων ἕνεκα τοῦ καύσωνος εἶναι παρ' ἡμῖν μέγιστα, σχεδὸν τρίμηνοι. Ἐὰν εἰς ταύτας προστεθῶσιν αἱ ἔστω καὶ τῶν μεγαλητέρων μόνον εορτῶν διακοπαὶ, συμποσούμεναι πάλιν ἐν ὅλαις ὑπὲρ τὸν μῆνα, τί μένει ἐκ τῶν ὀκτῶ ἐργασίμων μηνῶν, ἐὰν, ἕνεκα τῆς τύρβης καὶ διαταράξεως τῶν διασκεδάσεων, πρόκειται ν' ἀφαιρέσωμεν καὶ δύο μῆνας ἀκόμη, καὶ ἐν τῷ μέσῳ μάλιστα αὐτῆς τῆς περιορισμένης ἤδη ἐργασίμου ἐποχῆς! Τὸ δὲ θέρος τὰ πλεῖστα τῶν παιδίων μας ἀσκοῦνται εἰς τὴν ἔξιν τοῦ μετατρέπειν τὴν ἡμέραν εἰς νύκτα καὶ τὴν νύκτα εἰς ἡμέραν, διανυκτερεύοντα δηλ. μετὰ τῶν γονέων των ἐν Φαλήρῳ, ἢ φοιτῶντα εἰς τὰ θεά-

τρα, ὅπου, ἕως χάριν ἀσκήσεως τῶν ξένων γλωσσῶν, βλέπουσι καὶ ἀκούουσιν ὅσα ἐν ἄλλαις περιστάσεσιν ἥιστα κατάλληλον θὰ θεωροῦμεν διὰ τὴν ἠθικὴν αὐτῶν μόρφωσιν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παιδαγωγικῆς πάντα τὰ περιβάλλοντα τὰ παιδία πρέπει νὰ ἴναι ἀγαθοποιὰ δι' αὐτὰ, οἱ δὲ περιστοιχοῦντες αὐτὰ ἐνάρετοι ἄνθρωποι ὀφείλουσι διὰ παντὸς μέσου ν' ἀπομακρύνωσιν ἐκ τῆς θεάς καὶ τῆς ἀκοῆς αὐτῶν πάντα τὰ δυνάμενα νὰ ἔχωσιν οἰανδήποτε κακοποιὸν ἐπ' αὐτῶν ἐπιρροήν. Τί λοιπὸν θὰ ἔλεγον ὁ Πλάτων καὶ τόσοι ἄλλοι τῶν ἡμετέρων ἀρχαίων, ἢ ὁ Rousseau, ὁ Φρόβελ καὶ οἱ λοιποὶ νεώτεροι παιδαγωγοὶ, βλέποντες τ' ἀθῶά μας παιδία ἀκροῦμενα, καθ' ἐσπέραν σχεδόν, τῶν χειροτέρων ἔργων τοῦ Offembach, τοῦ Lecoq καὶ τῶν τοιούτων, ἢ παρατηροῦντες μεθ' ὁποίας ἀγνοίας τῶν ἐπικειμένων κινδύνων καὶ μεθ' ὁποίας ἐπιπολαιότητος εἰσάγονται τὰ μικρὰ ταῦτα θύματα τῆς ματαιότητος ἡμῶν εἰς τοὺς νυκτερινούς κύκλους τῶν μεγάλων, ἀσκούμενα ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡλικίας εἰς τὸ νὰ προκαλῶσι τὰς ἐπευφημίας τῶν περιστάτων διὰ τῶν δῆθεν εὐφυῶν παρατηρήσεων αὐτῶν, διὰ τῆς ἐπιτετηδευμένης χάριτος καὶ κομψότητος αὐτῶν, αἵτινες μᾶλλον ἔπρεπε νὰ θεωρῶνται ὡς ἐλαττώματα! Ὅποια συσώρευσις ὀλεθρίων ἐντυπώσεων, ὅποια πάλιν ἐξέγερσις καὶ ἐξάψις τῶν ποικιλωτάτων παθῶν! Μόνα τὰ ἐστερημένα πως ἢ βραδυτέρον ἀναπτυσσόμενα παιδία δύναται νὰ διατηρῶσιν αὐτόθι τὴν παιδικὴν αὐτῶν ἀθωότητα καὶ ἀφέλειαν, ἐνῶ τὰ εὐφύεστερα διὰ παντὸς χάνουσιν αὐτήν, ἀποκτῶντα δυστυχῶς καὶ τὴν πέχνην τοῦ ὑποκρίνεσθαι, διὰ τῆς ὁποίας κατορθώνουσι ν' ἀποκρύπτωσι τὰ ἐν αὐτοῖς συμβαίνοντα ἀπ' αὐτῶν τῶν γονέων, οἵτινες ἐν τῇ πλάνῃ των χαίρουσι μάλιστα διὰ τὴν φαινομένην ταύτην ἀνάπτυξιν καὶ τελειοποίησιν τῶν τέκνων των!

Μετὰ πόσης ἀνησυχίας καὶ αὐτοὶ οἱ μᾶλλον αἰσιδόδοχοι τῶν διαβλεπόντων τὰ τοιαῦτα ἀτενίζουσι πρὸς τὸ μέλλον τῆς Πατρίδος ἡμῶν, ἀναλογιζόμενοι ὁποίας μητέρας, ὁποίους μεγάλους ἄνδρας θέλει παρέξει αὐτῇ ἢ οὕτως ἐλλειπῶς καὶ στρεβλῶς ἀνατρεφόμενη νέα γενεά! Οἱ μεγάλοι ἄνδρες τῆς ἀρχαιότητος, οἱ ἥρωες ἡμῶν τοῦ 1821 καὶ οἱ γονεῖς τούτων βεβαίως δὲν εἶχον ἀνατραφῆ κατὰ τὸν νῦν παρ' ἡμῖν τελευταῖον ἐπικρατήσαντα συρμόν! Κατὰ τοῦτον παιδία καὶ ἔφηβοι 5 μέχρι 16 ἐτῶν, ἀφ' οὗ διανύσωσι τὰς πλείστας τῶν θερινῶν νυκτῶν ἐν τοῖς θεάτροις, ἐν τῇ αἰθουσῇ τοῦ Φαλήρου καὶ ἀλλαχοῦ, παρηγοροῦνται διὰ τὴν στέρησιν τῶν τέρψεων τούτων διὰ τῆς προσδοκίας τῶν χειμερινῶν διασκεδάσεων. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καταγίνονται εἰς τὰ μαθήματα των ὅλως παρέργωγος καὶ μᾶλλον εἰς τὰ δυνάμενα νὰ τοῖς χρησιμεύωσι πρὸς πλεοτέραν ἐπίδειξιν ἐν ταῖς συναναστροφαῖς, εἰς δὲ σπουδαίως ὠθοῦνται καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν γονέων των. Τέλος

φθάνει ἡ ποθητὴ ἐποχὴ τῶν ἀπόκρυν, καθ' ἣν τινὰ τῶν ἀτυχῶν τούτων πλασμάτων φοιτῶσιν οὐχὶ σπανίως εἰς πέντε καὶ πλείονας χορούς, ἐξαντλοῦντα οὕτω καὶ τὰς σωματικὰς αὐτῶν δυνάμεις. Εἶτα προσέρχονται πάλιν εἰς τὰ μαθήματα μεθ' ὅλης τῆς ἀνωμαλίας αὐτῶν, μετριάζοντα τὴν ἀνίαν καὶ πικρίαν τοῦ σχολικοῦ ἢ μαθητικοῦ βίου δι' αὐτῆς πάλιν τῆς προσδοκίας τῶν θερινῶν τέρψεων.—Καὶ οὕτω μεγαλύνουσι, ἔχοντα καθ' ἕξιν καταρτίσει ἐν ταῖς μικραῖς αὐτῶν κεφαλαῖς τὴν ἰδέαν τοῦ ὅτι προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἐπίδειξις καὶ αἱ θορυβώδεις διασκεδάσεις, πρὸς δὲ καὶ ὄντως ἔστιν πᾶσα αὐτῶν ἡ ἀνατροπὴ καὶ ἐκπαίδευσις. Διότι τῶν σπουδαιοτέρων γνώσεων ἡ ἀπόκτησις, ἐθεωρήθη δι' αὐτὰ περιττὴ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν γονέων των, διὰ τὰ κοράσια ἰδίως καὶ ταύουσι πολλάκις τὴν σπουδὴν των ἀπὸ τοῦ 14 ἔτους τῆς ἡλικίας των, δηλ. ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν διὰ τῆς ὠριμάνσεως τῆς κρίσεως των ἠδύναντο καὶ ὄφειλον ν' ἀναπληρῶνται τὰς προτέρας αὐτῶν ἐλλείψεις, καὶ αὐτοθύμως νὰ προβαίνωσιν εἰς ἀνωτέραν μάλιστὰ μόρφωσιν. Ἄλλως τε ὅμως καὶ αἱ Μοῦσαι εἶναι ὑπερήφανοι καὶ δὲν δέχονται τοὺς μὴ δεόντως ἐκ μικρᾶς ἡλικίας παρεσκευασμένους εἰς τὴν λατρείαν αὐτῶν!

Πῶς δ' ἔχουσι βραδύτερον πρὸς αὐτὰς τὰς διασκεδάσεις τὰ οὕτως ἀνατραπέντα παιδιά; Φυσικώτατα εἶναι ἐστερημένα τῆς χαρᾶς ἐκείνης, τῶν εὐτυχῶν, ἀθῶων καὶ ἀληθῶς θελητικῶν ἡδονῶν τῶν εἰς μεγαλητέραν ἡλικίαν (ἐν τῇ Δύσει συνήθως 18 ἔτων), τὸ πρῶτον εἰς τὸν λεγόμενον κόσμον εἰσαγομένων νέων καὶ νεανίδων. Πᾶς δὲ αἰσθανθεὶς τοὺς παλμούς ἐκείνους δύναται νὰ βεβαιώσῃ τὸ μέγεθος τῆς στερησεως ταύτης! Ἄλλ' αὕτη δὲν εἶναι ἡ μόνη θλιβερὰ συνέπεια τῆς τοιαύτης ἀνατροπῆς. Διότι ἐκ τῶν παιδίων τούτων ὅσα μὲν διαφυλάττουσι τὴν πρὸς τὰ τοιαῦτα κλίσιν δὲν δύναται ὡς ἐνήλικιοι νὰ εὐχαριστῶνται εἰς ὀλίγους χορούς, ἀφ' οὗ ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἐσύχναζον εἰς τοσοῦτους, ἐξ οὗ καθίστανται ἀπειτηνικά καὶ σκληρὰ πολλάκις πρὸς τοὺς γονεῖς των· ἡ δὲ πρώτη ἀποτυχία των, καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ πρώτη δυστυχία αὐτῶν, δι' ἧς ἀποτόμως ἀποκαλύπτεται αὐτοῖς ἡ σκληρὰ πραγματικότης, καθ' ἣν προορισμὸς τοῦ βίου δὲν εἶναι μόνη ἡ τέρψις καὶ ἡ διασκέδασις, φέρει αὐτὰ εἰς ἀπόγνωσιν, εἰς ἀποθάρρυνσιν καὶ παριστᾶ αὐτοῖς τὸν βίον ἀποτρόπαιον καὶ δυσφόρητον. Ὅσα δὲ ὀλιγωτέραν πρὸς ταῦτα εἶχον κλίσιν, ταχέως βαρύνονται τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ βίου, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ πάντα τὰ λοιπὰ· αἰσθάνονται λοιπὸν κόρον καὶ ἀνίαν πρὶν ἔτι ἡλικιωθῶσιν, εἶναι ἐξηντλημένα, δηλ. πράγματι blasés, μὴ δυνάμενα νὰ εὐρωσι τοῦ λοιποῦ οὐδὲν εἶδος θελητήρου ἐξ οἰασδήποτε τέρψεως, οὐδὲ νὰ αισθανθῶσιν ἔχνος ἐνθουσιασμοῦ πρὸς ἕτι δῆποτε ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν, στερούμενα

οὕτω διὰ παντὸς τῆς πηγῆς ταύτης πάσης εὐγενοῦς καὶ ὑψηλοτέρας ἐμπνεύσεως καὶ λατρείας! Ὅταν δὲ τὰ ἀπογοητευμένα ταῦτα ὄντα αἰσθανθῶσι τὸ ἐν αὐτοῖς ἀνεπανόρθωτον κακὸν καὶ μάτην προσπαθῆτωσι βραδύτερον νὰ πληρῶσιν διὰ παντοίων μέσων τὸ ἀπελπιστικὸν ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τῇ διανοίᾳ αὐτῶν κενόν, τότε δυστυχῶς καὶ ταῦτα μετὰ πικρίας αἰτιῶνται τῶν γονέων αὐτῶν, ὅτι ὠδήγησαν αὐτὰ εἰς τὸν ἄλεθρον τοῦτον, ἢ ὅτι δὲν προσφύλαξαν αὐτὰ ἀπ' αὐτοῦ!

Τί λοιπὸν τὸ πρακτέον; Ποίας τέρψεις πρέπει νὰ παρέχωμεν εἰς τὰ τέκνα μας, εἰς ποίας διασκεδάσεις νὰ εἰσάγωμεν αὐτὰ; Καθῆκον ἡμῶν ἐν πρώτοις εἶναι νὰ παραστήσωμεν εἰς τὰ παιδιά τὰς τέρψεις καὶ ἀνέσεις ὡς συνέπειαν μόνον καὶ ἀμοιβὴν τῆς δράσεως καὶ τῆς ἐργασίας, καὶ νὰ συνειθίσωμεν αὐτὰ μικρῶθεν εἰς τὴν ἀλήθειαν τοῦ ὅτι πραγματικὴ τέρψις δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ πνευματικῆς ὠφέλειας. Ὅταν ἡ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἠθικὴ ὑπαρξις δὲν αἰσθάνηται προαγωγὴν τινα ἢ ὠφέλειαν ἐν τῇ τέρψει, ἢ καὶ ἄπλως, ὅταν δὲν δύναται νὰ συμμετέχῃ ταύτης, ὡς ὅλως ὕλικῆς καὶ ἐπιπολαίου οὔσης, τότε ὅσον μεγαλητέρα εἶναι ἡ στιγμιαία ἐξαψις τῶν παθῶν καὶ ἡ φαινομένη εὐθυμία, τοσοῦτον ἀμέσως καὶ μεγίστη ἐπέρχεται ἡ ἀπογοήτευσις καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ἀνία καὶ βαρυθυμία. Ταῦτα δὲν πρέπει νὰ λέγωνται θεωρητικῶς εἰς τὰ παιδιά, ἡ ἀγωγή ὅμως αὐτῶν ὀλοκληρὸς πρέπει νὰ τείνῃ εἰς τὸ νὰ παρασκευάσῃ αὐτὰ πρὸς τὰς ἀληθείας ταύτας, πρὸ πάντων δὲ διὰ τοῦ σπουδαιοτέρου τῶν παιδαγωγικῶν μέσων, ἧτοι τῆς ἔξεως. Ὅπως ἡ μάθησις, δηλ. αἰ εἰς τὰ παιδιά ἀλληλοδιαδόχως παραδιδόμεναι γνώσεις ὀφείλουσι νὰ ᾧσιν ἀνάλογοι, οὐ μόνον πρὸς τὴν ἡλικίαν αὐτῶν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν φύσιν ἐκάστου παιδός, οὕτω καὶ τὰ παίγνια των, αἱ τέρψεις καὶ αἱ βαθμηδὴν παρεχόμενοι αὐτῆς διασκεδάσεις, ὀφείλουσι νὰ ᾧσιν ἀνάλογοι πρὸς τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν ἐκάστου. Ἐπειδὴ δὲ τὸ παιδίον ὀλοφύχως παραδίδεται εἰς τὸ παίγνιον, ἐπόμενον εἶναι ὅτι τοῦτο, δηλ. τὸ παίγνιον, δύναται καὶ ὀφείλει νὰ ἦναι σπουδαιοτάτον μέσον παιδαγωγήσεως, δι' οὗ δυνάμεθα νὰ συνδράμωμεν καὶ συμπληρώσωμεν τὰ λοιπὰ μέσα τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ, δι' οὗ ἰδίως δυνάμεθα, καταλλήλως διευθυνομένου, νὰ ἐξεγείρωμεν πάσας τὰς ἐν τῇ μικρᾷ ψυχῇ εὐγενεῖς καὶ ὑψηλὰς τάσεις καὶ δυνάμεις αὐτοῦ καὶ αὐτὴν τὴν ἀγάπην παντὸς ἀληθοῦς, ἀγαθοῦ καὶ ὠραίου. Ἄλλ' ἵνα τὸ παίγνιον καὶ αἱ πνευματικαὶ τέρψεις φέρωσι τ' ἀγαθοποιὰ αὐτῶν ἀποτελέσματα, πρέπει νὰ διατηρηθῇ πρὸ πάντων ἡ ἀφέλεια καὶ ἀθωότης τοῦ παιδός, ἡ θελητικὴ ἐκείνη παιδικὴ χαρὰ, ἣν παρατηροῦμεν εἰς πᾶσαν ἀδιάφθορον καὶ ἀγνήν φύσιν, ἧς ἡ καρδία πάλλει εἰς τὴν θεᾶν ὠραίου ἀνθους, εἰς τὸ ἄκουσμα κελადήματος πτηνοῦ, καὶ συγκινεῖται ἐκ τῶν χροῶν καὶ

τῶν σχημάτων τῶν νεφῶν, τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ἢ ἄλλων φυσικῶν φαινομένων. Πῶς ὁμοίως νὰ ἐξεγερθῆ καὶ νὰ διατηρηθῆ ἡ τοιαύτη παιδικὴ χαρὰ, ὁ ἄφρευκτος οὗτος πρὸς πᾶν ἀγαθὸν αἰσθημα ἱερὸς ἐνθουσιασμός, ὅταν τὸ παιδίον οὐδέποτε παρετήρησε τὰ αἰσθήματα ταῦτα εἰς τοὺς γονεῖς του, καὶ ὅταν ἀπ' ἐναντίας μικρόθεν ἐσυνείθισε καὶ αὐτὸ ἀκόμη ν' ἀδιαφορῆ περὶ παντὸς ὠραίου, ἀγαθοῦ καὶ ὀσίου, νὰ θεωρῆ δὲ ὡς τὸ μόνον τέρμα ὅλης τῆς ἀγωγῆς καὶ ὑπάρξεώς του αὐτὴν τὴν ἐπιπόλαιον καὶ πρόσκαιρον ἀπόλαυσιν τῆς παρ' ἀνθρώποις εὐδοκίμησης; Ὁμοιάζει τὸ τοιοῦτον δυστυχὲς πλάσμα πρὸς καρπὸν καταπίπτοντα πρὸ τῆς πλήρους ὠριμάνσεώς του.

Ἄ μητέρες! μόνον σεῖς δύνασθε νὰ προφυλάξητε τὰ τέκνα σας ἐκ τοῦ ὀλέθρου τούτου· μόνον σεῖς μετὰ τοῦ γάλακτός σας ἀκόμη δύνασθε νὰ ἐνσταλάξητε πᾶν ἱερὸν καὶ ὠραῖον εἰς τὰς μικρὰς αὐτῶν ψυχὰς καὶ νὰ διεγείρητε ἐγκαίρως ἐν αὐταῖς τὸ ἀληθὲς θρησκευτικὸν αἰσθημα, ὅπερ τότε καὶ μόνον καθίσταται ἡ βάσις πάσης ἐν τῷ μέλλοντι τελειοποιήσεως αὐτῶν, πάσης ἠθικῆς ἐξεγέρσεως!

Δ.Κ. Α. ΛΑΕΚΑΡΙΔΟΥ.

[Ἐπιταί τὸ τέλος].

Ἡ ἀλήθεια περὶ τοῦ ΟΦΘΑΛΜΟΥ ΤΟΥ ΓΑΜΒΕΤΤΑ

Πολλὰ καὶ διάφορα ἐθρυλήθησαν καὶ ἐγράφησαν περὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ Γαμβέττα. Καὶ τινες μὲν εἶπον ὅτι αὐτὸς ἐξώρυξεν ἐκουσίως τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν του, παθόντα ἐκ τυχαίου τινὸς συμβάντος, ἀλλ' οὐδὲν ἀσφαλὲς ἐγνώσθη περὶ τοῦ πράγματος. Τὴν ἀλήθειαν δὲ γινώσκουμεν ἤδη ἐκ τινος ἄρθρου περιεργοτάτου, καταχωρηθέντος ἐν τῇ *Ἑβδομαδιαίᾳ ἰατρικῇ καὶ χειρουργικῇ Ἑφημερίδι*, ὑπὸ τοῦ διασήμου ὀφθαλμιάτρου βαρόνου Φέκκερ, ὅστις ἐξετέλεσε τὴν ἐγχείρησιν τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ Γαμβέττα τῷ 1867. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρθρον εἶνε τόδε:

Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1867 ἐσπέραν τινὰ ἐπανερχόμενος οἴκαδε, εἶδον ἐξω τῆς οἰκίας μου περιπατοῦντας δύο νέους, ὧν ὁ ἕτερός μοι εἶπεν·

— Ἀγαπητέ συνάδελφε, σὰς περιμένομεν ἐδῶ διὰ νὰ λάβετε τὴν καλοσύνην νὰ μας ὑποδεχθῆτε τώρα ἀμέσως. Σὰς παρουσιάξω φίλον μου, περὶ οὗ ἐπιθυμῶ νὰ ἀκούσω τὴν γνώμην σας.

Ἐβίσηγαγον ἀμφοτέρους εἰς τὸ γραφεῖόν μου καὶ ἀπ' οὗ προσεκάλεσα τὸν ἀσθενῆ νὰ καθίσῃ ἐν τῷ σκοτεινῷ δωματίῳ παρὰ τῇ λυχνίᾳ, ἠρώτησα τὸν συνάδελφόν μου περὶ τίνος πρόκειται;

— Εὐκόλως θὰ τὸ ἴδετε, μοὶ ἀπεκρίθη καὶ σας παρακαλοῦμεν νὰ μας εἰπῆτε εἰλικρινῶς τὴν γνώμην σας.

Ὁ ἀσθενὴς ὃν ἐξήτασα εἶχε τῷ ὄντι πάθημα λίαν εὐδιάγνωστον, τουτέστι τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ βολβοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἦτο κατηυλακισμένον ὑπὸ ἀγγείων διεσταλμένων καὶ οὕτως ἦτο ἐξωγκωμένον, ὥστε τὰ βλέφαρα λίαν τεταμένα μόλις ἠδύναντο νὰ καλύψωσι τὸ παραμορφωμένον τοῦτο ὄργανον.

Μετὰ ταχεῖαν ἐξέτασιν ἀποταθεὶς πρὸς τὸν ἀσθενῆ μου, τῷ εἶπον·

— Θελέτε νὰ σας ὀμιλήσω εἰλικρινῶς; Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον ἔχετε νὰ κάμετε εἶνε νὰ ἀπαλλαγθῆτε τοῦ ὀφθαλμοῦ τούτου, ὅστις οὐ μόνον διαρκῶς θὰ σας ἐνοχλῆ, ἀλλὰ εἶνε καὶ ἐπικίνδυνος εἰς τὸν συνάδελφόν του.

— Καὶ πότε; ἠρώτησεν ὁ ἀσθενὴς.

— Ὅσον τάχιστα.

— Ποίαν ἡμέραν;

— Τὴν Τρίτην ἐὰν ἀγαπᾶτε· (ἦτο δὲ ἡ ἡμέρα τῆς ἐπισκέψεως Παρασκευῆ).

— Ποίαν ὥραν;

— Ταῖς δέκα.

— Σὰς περιμένω, ἀπεκρίθη λακωνικώτατα.

Ἀντὶ τὴν ἡδυνήθην νὰ καταστείλω τὴν ἔκπληξίν μου καὶ παρετήρησα μετὰ προσοχῆς τὸν νεανίαν, ὅστις μετὰ τοσαύτης ἀταραξίας ἀπεδέχετο ἐγχείρησιν, εἰς ἣν μετὰ πλείστου συνήθως ἐνδοιασμοῦ ὑποβάλλονται οἱ ἀσθενεῖς. Τὸ πρόσωπόν του ἠκτινοβόλοι ἐξ εὐφύιας ἐμφαίνον δραστήριον χαρακτῆρα· ὁ λόγος του ἦτο ζωηρὸς, ταχύς, ἄρμονικὸς μετ' ἐλαφρᾶς τινος προφορᾶς μεσημβρινῆς.

Ἐἶχον ἐνώπιόν μου τὸν Λέοντα Γαμβέτταν, ὃ δὲ μετ' αὐτοῦ συνάδελφός μου ἦτο ὁ κ. Φιεζάλ, λίαν γνωστός μου. Οὗτος δὲ μοι εἶπε·

— Εἶμαι ἐντελῶς τῆς γνώμης σας· ἔνεκα τῆς δυσκολίας, μεθ' ἧς τὰ βλέφαρα καλύπτουσι τὸν ἐξωγκωμένον ὀφθαλμὸν, ἐὰν ὀλίγον τι ἐνοχληθῆ, ἐὰν ὀλίγον τι κοπιᾶσῃ τὸ πάσχον ὄργανον ἐρεθίζεται, φλεγμαίνεται, πονεῖ καὶ καθιστᾶ μᾶλλον ἢ ἦτο ἀδύνατον τὴν λειτουργίαν καὶ τοῦ ἑτέρου ὀφθαλμοῦ.

Ἐρωτηθεὶς ὑπ' ἐμοῦ ὁ ἀσθενὴς τίνι τρόπῳ ἀπώλεσε τὸν ὀφθαλμὸν, μοὶ διηγήθη ὅτι παῖς ὢν εἰσήλθε ποτε εἰς ἐργαστήριον τορνευτοῦ· ἐν ᾧ δὲ παρετήρει μετὰ περιεργίας αὐτὸν ἐργαζόμενον, αἶφνης ἐργαλεῖον διεκφυγὸν τῶν χειρῶν του, ἐπληξεν βαθύτατα τὸν δεξιὸν τοῦ παιδὸς ὀφθαλμὸν, ἐξ οὗ ἀνεπτύχθη τραυματικὸν ὑπόχυμα μετὰ πάντων τῶν δυσαρέστων αὐτοῦ παρεπομένων καὶ ὑπερμέτρως ἐξωγκώθη ὁ ὀφθαλμὸς, ὃ ὑποβλήθει εἰς τὴν ἐμὴν ἐξέτασιν.

Ἐκατέρωθεν λοιπὸν ἐγένετο ἀπόφασις ταχέως, καὶ νομίζω ὅτι οὐχὶ ἀδίκως ἐγραψα μετὰ δωδεκαεστίας ἐν τῇ *Ὀφθαλμικῇ χειρουργικῇ* μου τὰς δε τὰς λέξεις·

«Ἐἵπερ τις καὶ ἄλλος γινώσκω δόσον εὐθύνεται κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ὁ ἰατρός,